

Національний
банк України

Результати опитування керівників
підприємств **Сумської області** щодо
їх ділових очікувань*

III квартал 2023 року

*Надані результати є відображенням лише думки респондентів – керівників підприємств Сумської області в III кварталі 2023 року і не є прогнозами та оцінками Національного банку України.

Результати опитування підприємств Сумської області у III кварталі 2023 року свідчать, що, незважаючи на безпекові ризики, респонденти очікують зростання виробництва товарів і послуг в Україні в наступні 12 місяців. Натомість вони **негативно оцінюють перспективи розвитку своїх підприємств**. Інфляційні очікування залишаються високими. Девальваційні очікування посилюються.

У наступні 12 місяців керівники підприємств області очікують:

- **зростання виробництва товарів та послуг в Україні** вперше з III кварталу 2021 року: баланс відповідей – 8.3% (у попередньому кварталі – «мінус» 41.7%) (графік 1). У цілому по Україні – 9.8%;
- **зростання цін на товари та послуги**: 83.3% респондентів очікують інфляцію понад 15.0% (як у попередньому кварталі), у цілому по Україні – 53.4%. **Головними чинниками інфляції** респонденти називають воєнні дії та витрати на виробництво. Респонденти також високо оцінили вплив таких чинників, як доходи населення, курс гривні до іноземних валют та ціни на світових ринках (вище ніж у попередньому кварталі) (графік 2);
- **девальвацію національної валюти вищими темпами**: знецінення гривні відносно долара США очікують 83.3% респондентів (у попередньому кварталі – 75.0%), у цілому по Україні – 72.4%;
- **погіршення фінансово-економічного стану своїх підприємств**: баланс відповідей – «мінус» 33.3% (одні з найгірших очікувань серед регіонів) (у попередньому кварталі – «мінус» 25.0%) (таблиця). У цілому по Україні очікується поліпшення фінансово-економічного стану підприємств – 6.0%;
- **зменшення загальних обсягів реалізації виробленої продукції**: баланс відповідей – «мінус» 41.7% (як у II кварталі 2023 року), водночас на зовнішньому ринку очікується зменшення загальних обсягів реалізації виробленої продукції значно вищими темпами: баланс відповідей – «мінус» 75.0% (у попередньому кварталі – «мінус» 20.0%) (таблиця). У цілому по Україні баланси відповідей – 16.8% та 10.6% відповідно;
- **повільніше зменшення інвестиційних видатків як на виконання будівельних робіт, так і на машини, обладнання та інвентар**: баланс відповідей – «мінус» 22.2% та «мінус» 20.0% відповідно (у попередньому кварталі – «мінус» 33.3% та «мінус» 27.3% відповідно) (таблиця). У цілому по Україні – «мінус» 2.2% та 8.8% відповідно;
- **скорочення кількості працівників** на своїх підприємствах **вищими темпами**: баланс відповідей – «мінус» 33.3% (найвищі очікування щодо скорочення працівників серед регіонів) (у II кварталі 2023 року – «мінус» 25.0%) (графік 4). У цілому по Україні – «мінус» 7.0%;
- **зростання цін на товари/послуги, що купують підприємства вищими темпами, ніж на товари та послуги власного виробництва**: баланси відповідей – 83.3% та 45.5% відповідно (у попередньому кварталі – 91.7% та 41.7% відповідно) (графік 6). Очікується, що на зміну рівня цін на товари/послуги власного виробництва найбільше впливатимуть ціни на енергоносії, сировину та матеріали, а також курс гривні до іноземних валют (графік 7);
- **зростання витрат на одиницю продукції**: баланс відповідей – 45.5% (у II кварталі 2023 року – 50.0%). Водночас очікується прискорення зростання витрат **на оплату праці одного найманого працівника**: баланс відповідей – 25.0% (у попередньому кварталі – 8.3%) (графіки 4, 6).

Головними чинниками, що стримують спроможність підприємств нарощувати виробництво, респонденти називають воєнні дії та їх наслідки (відмітили всі опитані), надмірний податковий тиск, недостатній попит, занадто високі ціни на енергоносії та обмеженість виробничих потужностей (вплив чинника посилюється) (графік 5).

Як і в попередніх кварталах, респонденти, які планують брати банківські кредити, надають перевагу виключно кредитам у національній валюті (графік 8). Занадто високі ставки за кредитами, наявність інших джерел фінансування та невпевненість у спроможності підприємства вчасно виконувати боргові зобов'язання – головні стримуючі чинники залучення кредитних ресурсів (графік 9).

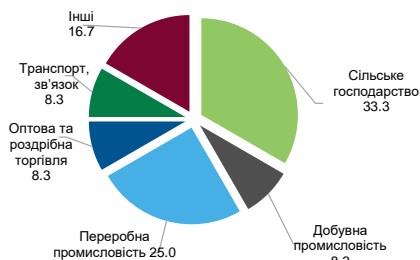
Усі респонденти області зазначили, що **не мають проблем із проведенням операцій з коштами, розміщеними на банківських рахунках** (у цілому по Україні – 94.9%).

Оцінки респондентів щодо стану підприємств на момент опитування (графік 3):

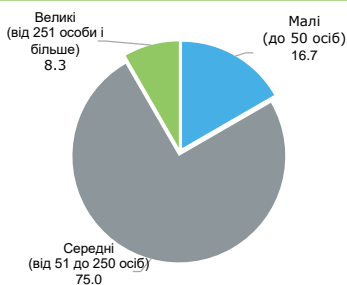
- **поточний фінансово-економічний стан підприємств оцінюється як поганий**: баланс відповідей – «мінус» 33.3% (у II кварталі 2023 року – «мінус» 25.0%). У цілому по Україні баланс відповідей – «мінус» 5.8%;
- **рівень залишків готової продукції власного виробництва нормальний**: баланс відповідей – 0.0% (у попередньому кварталі – «мінус» 22.2%);
- **підприємства області спроможні задовольнити неочікуване зростання попиту за рахунок власних виробничих ресурсів**: баланс відповідей – 25.0% (у попередньому кварталі – 16.7%).

Паспорт вибірки^{1,2}

Розподіл респондентів за основним видом діяльності підприємств (за КВЕД), %

Розподіл респондентів за розміром підприємств за кількістю працівників, %

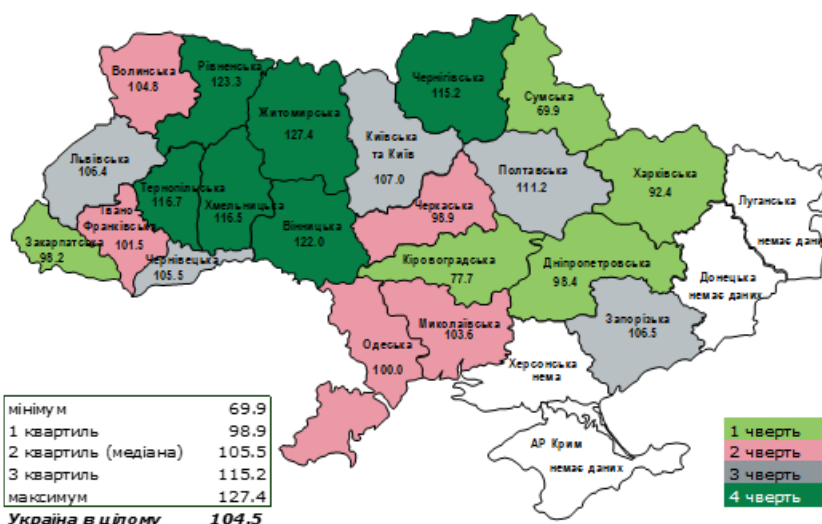

Розподіл респондентів за напрямом діяльності, %

- період проведення – 31 липня – 25 серпня 2023 року;
- опитано всього 12 підприємств;
- репрезентативно за таким видом економічної діяльності, як сільське господарство.

Індекс ділових очікувань на наступні 12 місяців за областями³, %

*квартиль - значення ознаки, яка ділить ранжовану сукупність значення показника (ІДО) на чотири рівновеликі частини;
 **медіана - значення ознаки, яка розміщується в середині ранжованої сукупності і поділяє її на дві рівні частини.

Таблиця. Очікування підприємств Сумської області щодо ділової активності (за складовими)

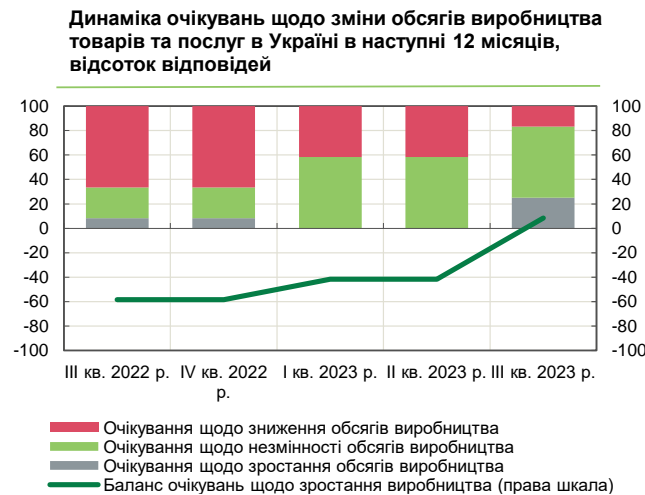
Очікування респондентів у наступні 12 місяців щодо:	Баланси відповідей, %				
	III кв. 2022 р.	IV кв. 2022 р.	I кв. 2023 р.	II кв. 2023 р.	III кв. 2023 р.
фінансово-економічного стану	-8.3	-25.0	-16.7	-25.0	-33.3
загальних обсягів реалізації продукції власного виробництва	-41.7	-33.3	-25.0	-41.7	-41.7
інвестиційних видатків на проведення будівельних робіт	-44.4	-66.7	-62.5	-33.3	-22.2
інвестиційних видатків на машини, обладнання та інвентар	-63.6	-50.0	-36.4	-27.3	-20.0
кількості працівників	-33.3	-33.3	-16.7	-25.0	-33.3

¹ Вибірка формується пропорційно внеску регіону і виду економічної діяльності у виробництво валової доданої вартості України.

² В окремих випадках незначні розбіжності між підсумками та сумою складових можливі за рахунок округлення.

³ Індекс ділових очікувань – агрегований показник щодо очікуваного розвитку підприємств у наступні 12 місяців, розрахований за балансами відповідей респондентів стосовно змін фінансово-економічного стану підприємства та майбутньої економічної активності.

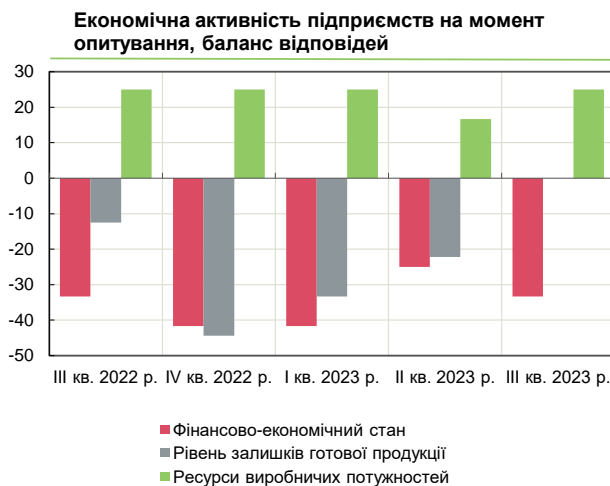
Графік 1

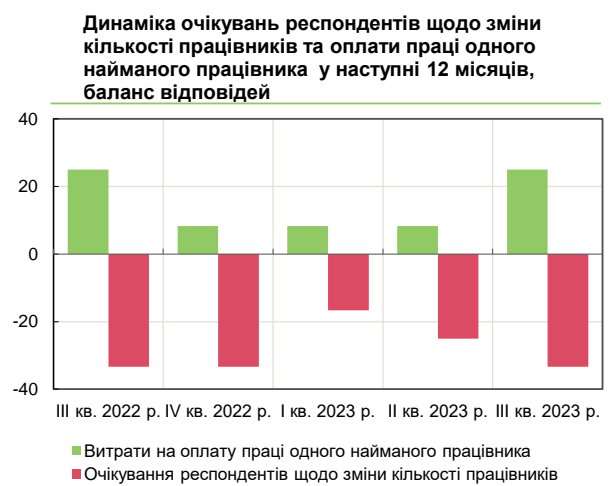
Графік 2

Графік 3

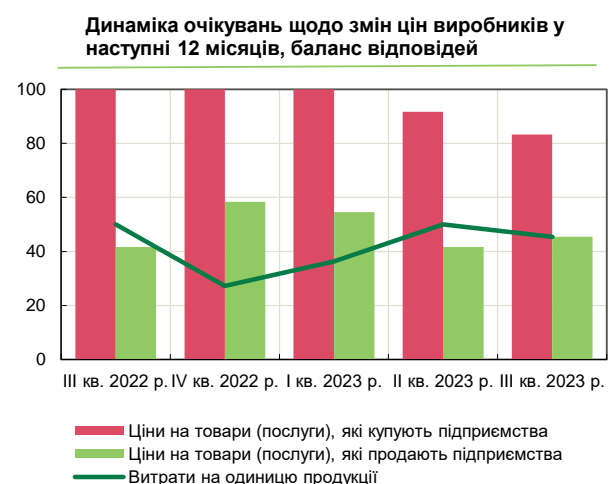
Графік 4

Графік 5

Графік 6

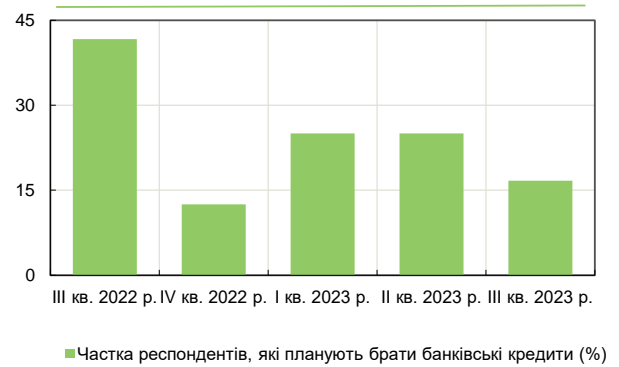
Графік 7

Оцінка респондентами факторів, які впливають на зміни рівня відпускних цін на товари та послуги, відсоток відповідей

Графік 8

Плани респондентів щодо банківських кредитів найближчим часом, відсоток відповідей

Графік 9

Оцінка респондентами факторів, які можуть змусити підприємство уникати/відкладати використання кредитних послуг банків, відсоток відповідей

